

Kultūros paveldo departamentui

2018 m. 07 mėn. 23 d.
 Nr. 1KL-334

2018-07-10

ARCHEOLOGINIŲ TYRIMŲ PAŽYMA

Smeltės senųjų kapinių (40645) teritorijos Klaipėdos miesto sav., Klaipėdos m., dalies tarp Kalnupės ir Minijos g. sankirtos 2018 m. žvalgomieji archeologiniai tyrimai

2018 m. VĮ Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcijos užsakymu atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrimai Smeltės senųjų kapinių (40645) dalyje prie Kalnupės ir Minijos g. sankirtos, siekiant nustatyti ar šiaurinėje Smeltės senųjų kapinių dalyje yra išlikusių palaidojimų, radinių ar struktūrų susijusių su šiomis kapinėmis. Archeologiniams tyrimams atlikti 2018 m. liepos 5 d. archeologei Miglei Urbonaitei-Ubei išduotas leidimas nr. LA-277.

Tyrimų metu ištirtos 2 žvalgomosios perkastos (2x5 m), kurių bendras plotas buvo 20 m². Tiriamame plote reljefas aukštejo į šiaurės-rytų pusę, aukščių skirtumai siekia apie 1 m. Abi perkastos orientuotos šiaurės vakarų ir pietryčių kryptimis. Jos suskirstytos kvadratais (1x1 m dydžio) šiaurės-vakarų į pietryčius atitinkamai skaičiais nuo 1 iki 5 ir iš pietvakarių į šiaurės rytus raidėmis A ir B.

Perkasa nr. 1

X	Y	Z
6174876.730	320973.712	5.19
6174877.344	320975.612	5.16
6174872.609	320977.162	5.30
6174871.974	320975.257	5.34

Perkastos nr. 1 vieta yra ties 5,16–5,34 m H^{abs}. Šioje perkasoje buvo pasiektas 55 cm gylis nuo paviršiaus. Viršutinis velėnos sluoksnis siekė iki 20 cm, o po ja atidengti 5–20 cm storio permaišyti sluoksniai. Tiriant dirvožemio sluoksnį aptikta žmogaus kaukolės dalis bei 1914 m. Vokietijoje gamintas Mauser pistoleto šovinys. Kv. 3–4 A–B išryškėjo apvali juodos žemės duobė, pasigilinus giliau ir atlikus jos pjūvį, paaiškėjo, jog jos storis tesiekė 10 cm, o aptikti radiniai (elektros lempučių sriegiai, vielos, jog tai objektas nesusijęs su senosiomis Smeltės kapinėmis). Tuo tarpu pasiekus 40 cm gylį išryškėjo geltono smėlio sluoksnis, į kurį įsigilinus iki 50–55 cm, atidengtos 8 kapų duobės, kurios buvo stačiakampio formos ir užpildytos pilku ir gelsvu smėliu (apie 4,70 m H^{abs}, žr. Priedas Nr. 3).

- **Kapo duobė nr. 1** aptikta kv. 1 A, 52 cm gylyje nuo žemės paviršiaus, atidengtos kapo duobės dalies dydis buvo 63x50 cm. Kapo duobė orientuota V–R kryptimi.

- **Kapo duobė nr. 2** aptikta kv. 1–2 A 60 cm gylyje. Ši kapo duobė buvo išpjauto stačiakampio formos, jos išmatavimai buvo 33x24x25x25x25x33 cm. Kapo duobė orientuota V–R kryptimi.
- **Kapo duobė nr. 3** aptikta kv. 2–3 A 55 cm gylyje, išmatavimai 47x72 cm. Kapo duobė orientuota V–R kryptimi.
- **Kapo duobė nr. 4** aptikta kv. 3 B, 61 cm gylyje nuo žemės paviršiaus. Vidurinėje duobės dalyje išryškėjo medinio karsto viršutinė dalis, kuri siaurėjo ties perkastos sienelės. Kapo duobės išmatavimai buvo 48x47 cm, o atidengto medinio karsto dalis buvo 30x25x10 cm dydžio. Kapo duobė orientuota V–R kryptimi.
- **Kapo duobė nr. 5** aptikta kv. 3–4 B, 55 cm gylyje nuo žemės paviršiaus. Jos išmatavimai buvo 12x52 cm. Kapo duobė orientuota V–R kryptimi.
- **Kapo duobė nr. 6** buvo aptikta kv. 4 A–B 55 cm gylyje nuo žemės paviršiaus. Kapo duobė orientuota V–R kryptimi. Tai vienintelė duobė, kuri pilnai atsidengė žvalgomosios perkastos nr. 1 ribose. Šios duobės išmatavimai buvo 54x104 cm. Ji buvo taisyklingo stačiakampio formos. Kadangi ankstesnių archeologinių tyrimų metu (2012–2013 m.) nė viena spėjama kapų duobė nebuvo preparuota, šių žvalgomųjų tyrimų metu nuspręsta patikrinti pilnai atidengtą **kapo duobę nr. 6**. Nuėmus apie 5 cm maišyto pilko ir gelsvo smėlio sluoksnio, pasirodė medinio karsto liekanos su 4 metaliniais vinimis. Ant karsto viršaus aptikta dviejų keraminių indų ir stiklinio indo fragmentas bei žmogaus žandikaulio fragmentas ir dantis. Preparuojant duobę surinkti 25 metaliniai karsto vinys. Karsto viduje aptiktas ir keraminio indo fragmentas, datuotinas XIX a. pab.–XX a. I puse. Nuo kapo duobės viršaus pasiektas 32 cm gylis (nuo žemės paviršiaus apie 87 cm, 4,40 m H^{abs}), kurio dugne ir atidengti individo palaikai (žr. Priedas Nr. 4). Užfiksavus, individo palaikai išimti.
- **Kapo duobė nr. 7** atidengta kv. 4 A, 50 cm gylyje nuo žemės paviršiaus. Jos išmatavimai buvo 47x46 cm. Kapo duobė orientuota V–R kryptimi.
- **Kapo duobė nr. 8** atidengta kv. 5 A–B 60 cm nuo žemės paviršiaus. Kapo duobės išmatavimai buvo 30x104 cm. Šioje vietoje atidengtas ir medinio karsto fragmentas, kurio išmatavimai buvo 59x15 cm. Kapo duobė orientuota V–R kryptimi.

Atidengus kapų duobes kv. 3 A aptikti 2 pavieniai ilgieji kaulai, o kv. 5 A–B perkasa skersai kirto perkasimas, kuris šiek tiek suardė ir kapą nr. 8. Perkasio plotis apie 80 cm. Užfiksavus perkasa, ji užkasta.

Perkasa nr. 2

X	Y	Z
6174880.177	321003.084	6.01
6174880.788	321004.973	6.03
6174875.414	321004.624	6.16
6174876.041	321006.537	6.15

Perkasos nr. 2 vieta buvo ties 6,01–6,16 m H^{abs}. Šioje perkasoje pasiektas 63–65 cm. gylis nuo žemės paviršiaus (5,38–5,51 m H^{abs}). Nuėmus velėnos su dirvožemiu sluoksnį, kurio storis siekė 20–25 cm, atidengtas geltono stambaus smėlio ir rudos žemės sluoksniai, o kv. 1–2 A–B pradėjo ryškėti perkasimas. Jau po velėnos sluoksniu, kaip ir perkasoje nr. 1, aptikti pirmieji radiniai sietini su Smeltės senosiomis kapinėmis. Čia kv. 4–5 A 30 ir 40 cm gylyje aptikti dviejų individų kaukolių fragmentai, o kv. 2 B dviejų kaulų fragmentai. Įsigilinus iki 5,57–5,55 m H^{abs} kv. 1–2 A–B atidengti trys inžinerinių tinklų vamzdžiai, kurie kirto perkasą nr. 2 statmenai. Kv. 2–5 A–B šiame lygyje atidengtas nejudintas geltono smėlio sluoksnis, kuris laikytinas įžemiu. Radinių ar struktūrų geltono smėlio sluoksnyje neaptikta. Perkasose nr. 1 ir nr. 2 aptikta antropologinė medžiaga bus perduota Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Anatomijos, histologijos ir antropologijos skyriui.

Išvados. Apibendrinant aptiktus radinius ir struktūras, galima teigti, jog šiaurinėje Smeltės kapinių (40645) dalyje yra išlikusių ir nesuardytų palaidojimų ir jau 20 cm gylyje aptinkami pavieniai žmonių kaulai ir jų fragmentai iš suardytų palaidojimų. Perkasoje nr. 1 10 m² plote aptiktos 8 kapų duobės yra sistemingai išdėstytos ir orientuotos V–R kryptimi. Tai rodo didelį Smeltės kapinių laidojimo tankį ir intensyvumą. Be to panašu, kad palaidojimai tęsiasi į šiaurę nuo perkastos nr. 1, t. y. nesaugomoje teritorijoje. Tai tik patvirtina 1945 m. iš lėktuvo daryta nuotrauka, kurią sugretinus su dabartiniu vaizdu paaiškėjo, kad kapinės turėtų tęstis ir po Kalnupės g. (žr. Priedas Nr. 2). Šioje nuotraukoje matosi, kad perkasa nr. 2 buvo tirta kapinių kelio vietoje, todėl, matyt, čia ir neaptikta palaidojimų, tačiau tai nereiškia, kad šios perkastos aplinkoje nėra išlikusių kapų. Kad netoliese yra išlikusių palaidojimų rodo 2012 m. perkasoje nr. 12 aptikta spėjama kapaduobė ir jau minėta aerofoto.

Rekomenduojama žemės judinimo darbus šiaurinėje Smeltės senųjų kapinių (40645) dalyje prie Kalnupės ir Minijos g. sankryžos, projektuojamoje gatvės dalyje, kuri patenka į saugomą teritoriją, leisti tik atlikus detaliuosius archeologinius tyrimus ir iš anksto suplanavus mirusiųjų perlaidojimo vietą. Atkreiptinas dėmesys, kad dalis palaidojimų yra po veikiančiais inžineriniais tinklais. Be to Kultūros paveldo departamentui siūloma iš naujo pervertinti saugomos teritorijos ribas pagal naujai surinktus duomenis.

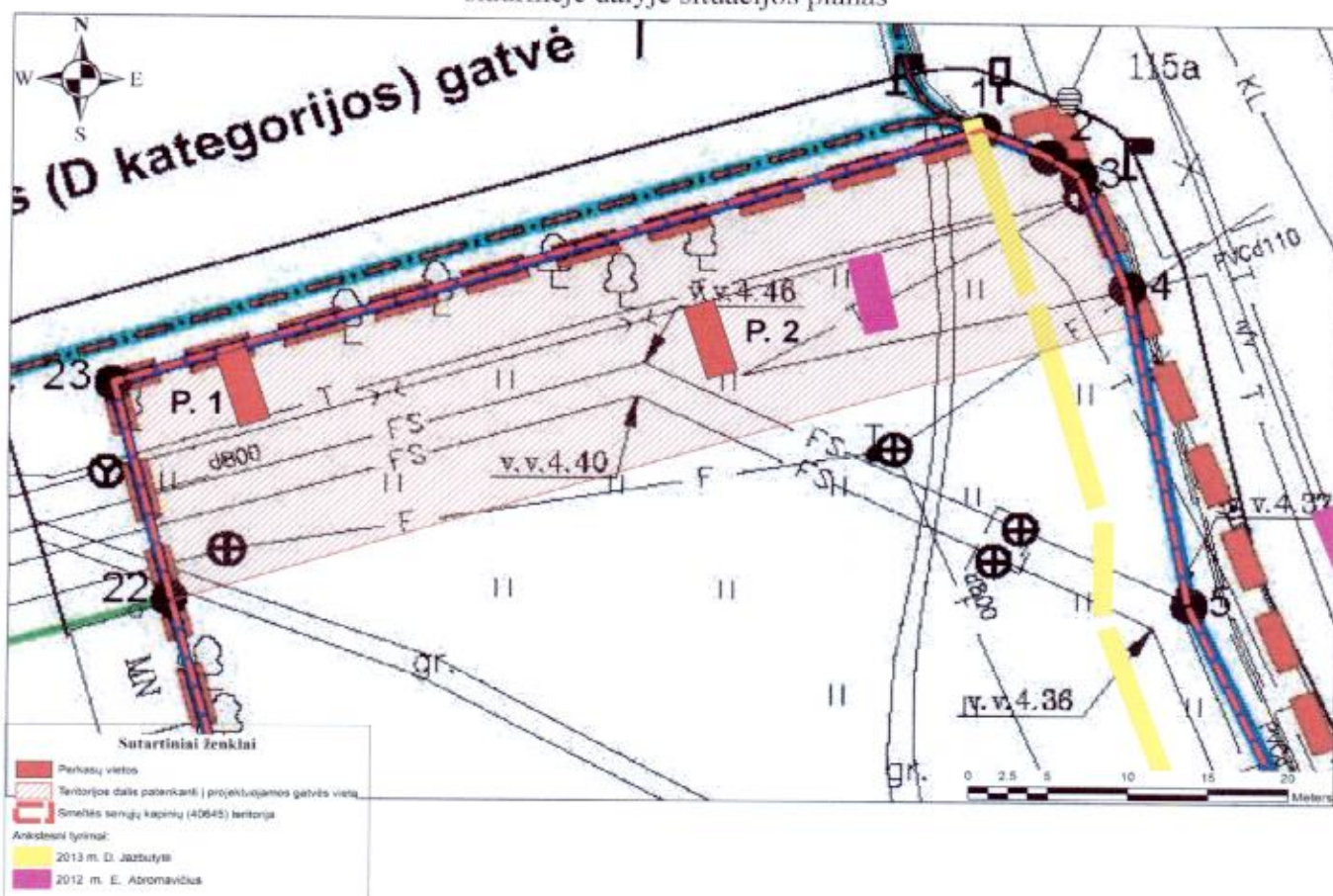

Miglė Urbonaitė-Ubė

PRIEDAI:

1. 2018 m. vykdytų žvalgomųjų archeologinių tyrimų Smeltės senųjų kapinių (40645) šiaurinėje dalyje situacijos planas;
2. 1945 m. aerofoto su pažymėta saugoma teritorija ir 2012–2013 bei 2018 m. archeologinių tyrimų vietomis;
3. Perkastos nr. 1 planigrafija su kapų duobėmis;
4. Tyrimų fotofiksacija.

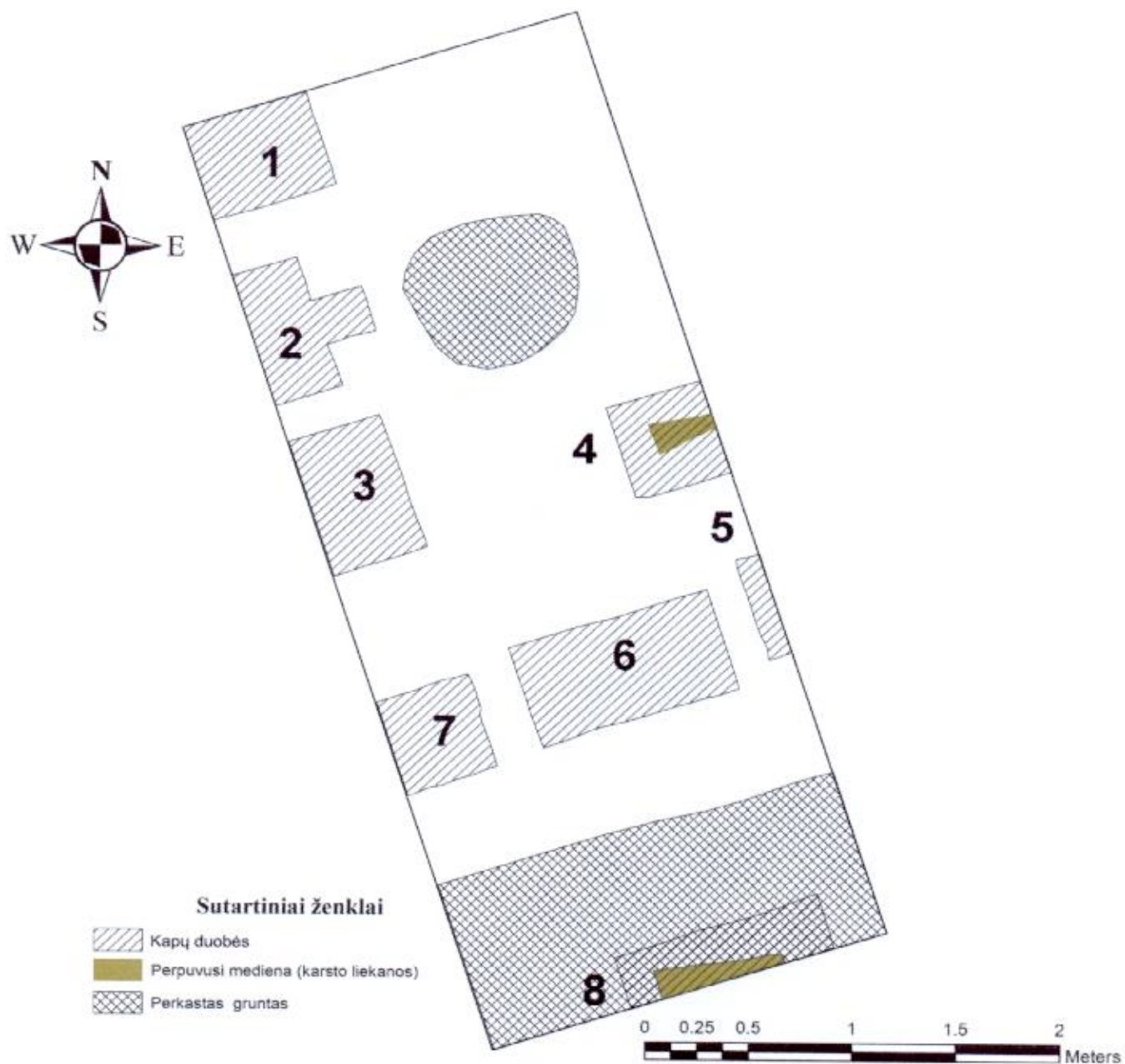
Priedas nr. 1. 2018 m. vykdytų žvalgomųjų archeologinių tyrimų Smeltės senųjų kapinių (40645) šiaurinėje dalyje situacijos planas

Priedas nr. 2. 1945 m. aerofoto su pažymėta saugoma teritorija ir 2012–2013 bei 2018 m. archeologinių tyrimų vietomis

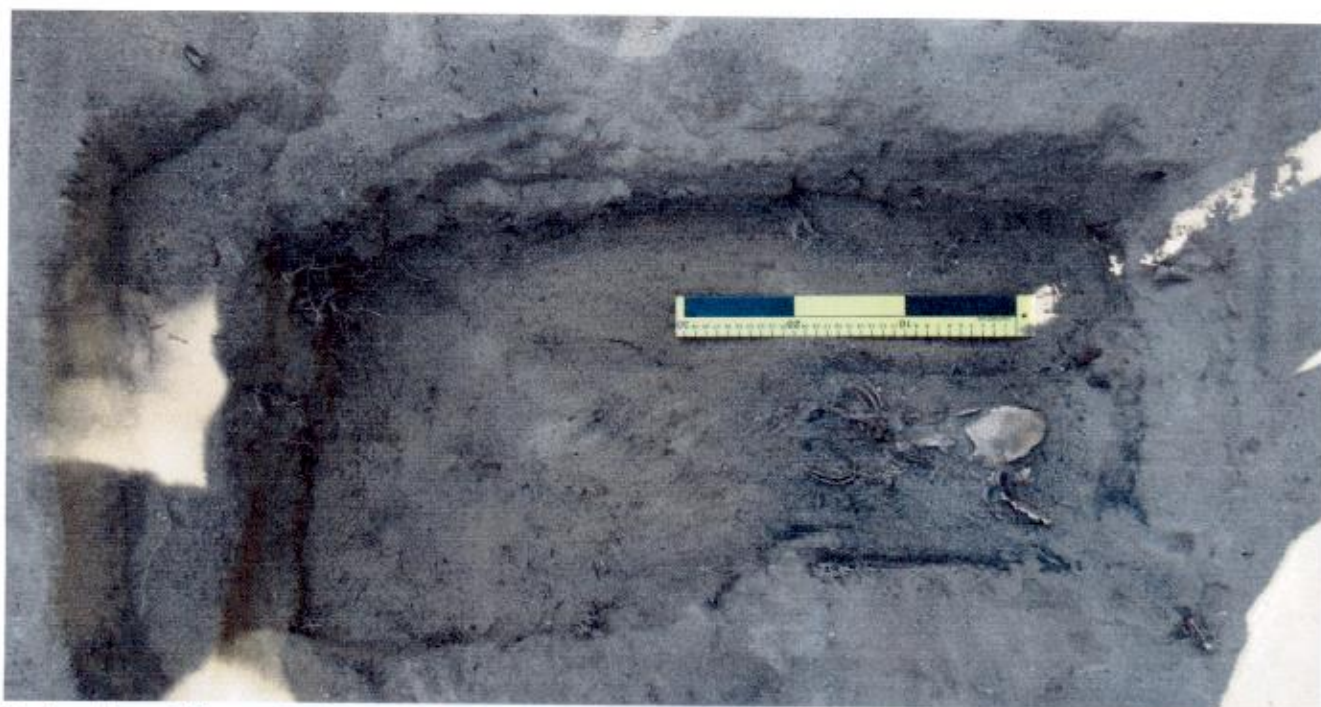
Priedas nr. 3. Perkastos nr. 1 planigrafija su kapų duobėmis (skaičiai atitinka tekste pateiktus kapų numerius).

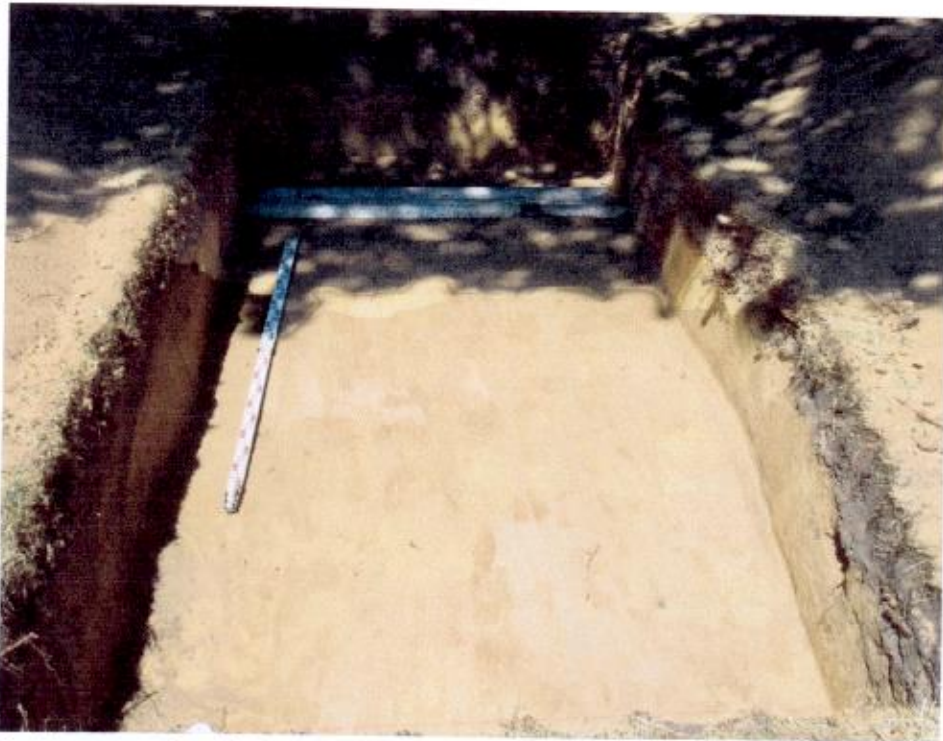
Priedas nr. 4. Tyrimų fotofiksacija

Perkasos nr. 1 bendras vaizdas atidengus kapų duobes. Fotografuota iš PR.

Perkasoje nr. 1 kapo duobėje nr. 6 mediniame karste aptikti palaikai. Fotografuota iš PR.

Perkasos nr. 2 vaizdas iš PV atidengus inžinerinius tinklus ir geltono smėlio sluoksnį